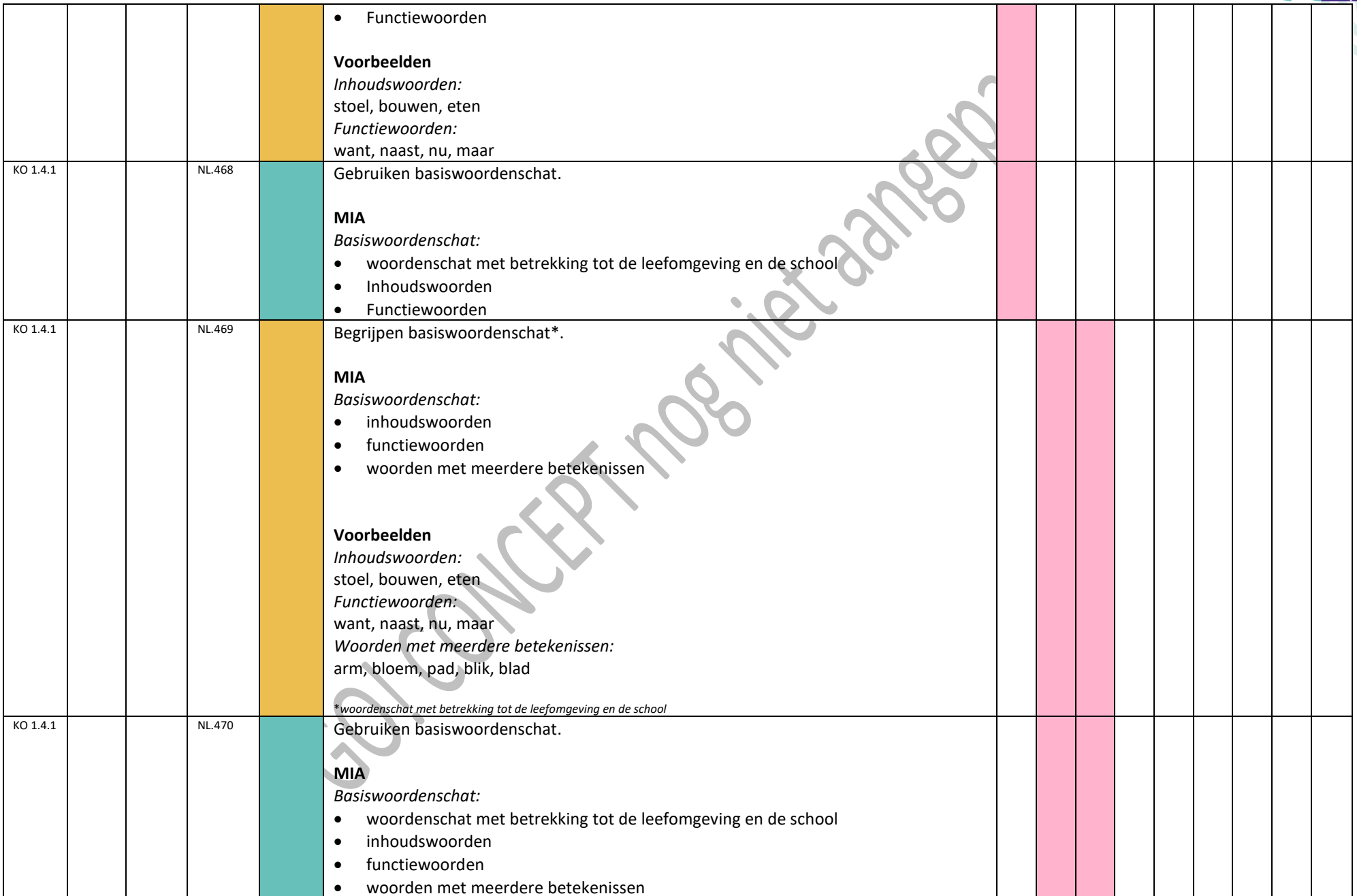

NEDERLANDS

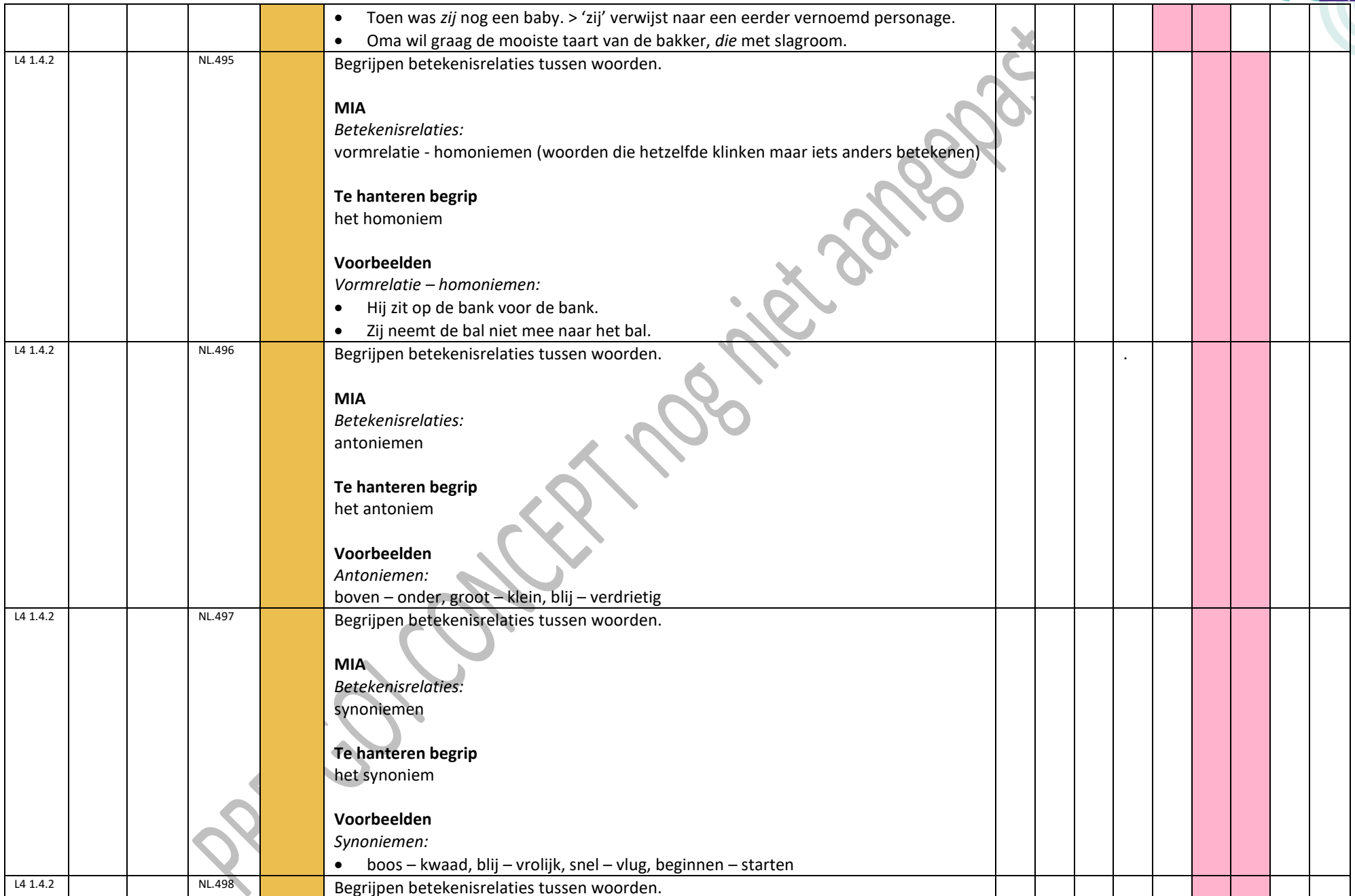
Taalsysteem en taalgebruik

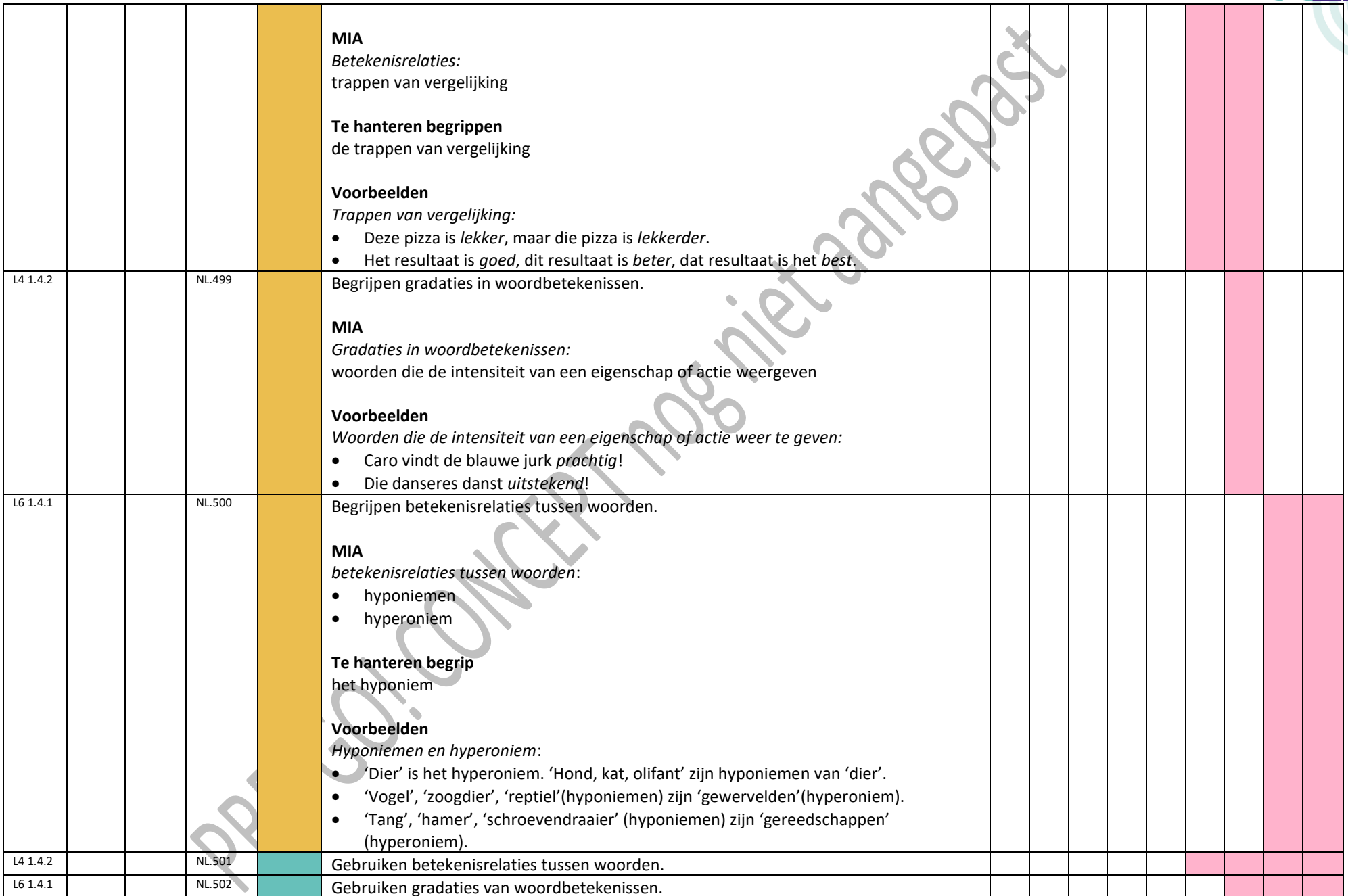
KO		L4		L6										
TE BEREIKEN OP POPULATIE NIEVEAU De kleuters kunnen 1.4.1 basiswoordenschat en eenvoudige betekenisrelaties inzetten met betrekking tot de leefomgeving en de school. 1.4.2 aangeboden inhoudelijke en functionele school- en instructietaal inzetten binnen de context van de activiteiten en hun vakspecifieke kennis, voorkennis en ervaring. 1.4.3 onder begeleiding hun woordenschat uitbreiden.		De leerlingen kennen 1.4.1 woordvorming: samenstellingen, afleidingen. 1.4.2 basisprincipes van betekenisrelaties: synoniemen, antoniemen en trappen van vergelijking. 1.4.3 figuurlijk taalgebruik. 1.4.9 woorden: • woordvorming: enkelvoud, meervoud en verbuiging, vervoeging 1.4.14 de term vaktaal De leerlingen kunnen 1.4.4 woorden genuanceerd en gepast inzetten. 1.4.5 aangeboden school-, instructie- en vaktaal hanteren in de vakdisciplines. 1.4.6 nieuwe woordbetekenissen en relaties achterhalen uit gesproken en geschreven contexten door gebruik te maken van woordleerstrategieën: • om verduidelijking vragen; • belang van het woord in de tekst nagaan; • vergelijken met een bekend woord; • de context inzetten; • de woordopbouw analyseren.		De leerling kent 1.4.1 basisprincipes van betekenisrelaties: hyponiemen. De leerling kan 1.4.2 formeel en informeel taalgebruik conform de context inzetten. 1.4.3 woorden genuanceerd en gepast inzetten met steeds hogere abstractiegraad en figuurlijk taalgebruik. 1.4.4 actief op zoek gaan naar nieuwe woordbetekenissen en relaties door gebruik te maken van woordleerstrategieën: • vreemdetalenkennis inzetten; • hulpbron inzetten.										
Woordenschat														
Woordenschatkennis														
MD/G O!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
KO 1.4.1			NL.467		Herkennen basiswoordenschat. MIA <i>Basiswoordenschat:</i> • woordenschat met betrekking tot de leefomgeving en de school • Inhoudswoorden									

					- relevante themawoordenschat - vakspecifieke taal												
L4 1.4.5			NL.480		Begrijpen vaktaal.												
L4 1.4.5 L4 1.4.14			NL.481		Begrijpen vaktaal. Te hanteren begrippen de vaktaal												
L4 1.4.5			NL.482		Gebruiken vaktaal.												
K 1.4.2 L4 1.4.5			NL.483		Tonen hun kennis van school-, instructie- en vaktaal in verschillende contexten. Voorbeelden - Fons zit nog maar pas in de Ravenklas (K2-K3). Hij mag van de juf een vriendje aanduiden waarmee hij samen een taak gaat doen. Fons begrijpt het woord 'aanduiden' en wijst naar zijn vriend Rune, die een jaartje ouder is. (instructietaal) - In het vijfde leerjaar lezen de leerlingen boeken die binnen het brede thema 'kracht en beweging' passen. Kyona leest een boek waarin het hoofdpersonage een waterraket gaat bouwen. In het boek komen woorden voor zoals 'kracht, beweging, massa, energie, snelheid en weerstand'. Kyona begrijpt deze woorden in de context van het boek omdat ze in de lessen over natuurverschijnselen hierover leerde. (vaktaal)												
Woordleerstrategieën																	
MD/G O!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12			
K 1.4.3		LL.069	NL.484		Herkennen woordleerstrategieën in luistersituaties.* MIA <i>Woordleerstrategieën:</i> - linken leggen met bekende woorden - de woordopbouw analyseren - de eigen bredere talenkennis inzetten om betekenissen af te leiden - de betekenis van woorden afleiden uit de context Voorbeelden <i>De eigen bredere talenkennis inzetten:</i> - Irene spreekt thuis Spaans. Wanneer ze met haar klasgenootjes in de keukenhoek speelt, maakt ze graag een woordgrapje: wanneer de andere kinderen haar vragen om de pan aan te geven, geeft ze een brood. In het Spaans betekent 'pan' immers brood!												

					* onder begeleiding												
L4 1.4.6, L6 1.4.4		LL.069	NL.491		Passen woordleerstrategieën toe. MIA <i>Toepassen:</i> - Om nieuwe woordbetekenissen en relaties te achterhalen uit gesproken context. - Om nieuwe woordbetekenissen en relaties te achterhalen uit geschreven context.												
Betekenenissen van woorden																	
MD/G O!	🚩	🔗	Nr.	E/B/G	Leerlijn		3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9- 10	10- 11	11- 12		
					Betekenisrelaties												
K1.4.1			NL.492		Herkennen betekenisrelaties tussen woorden. MIA <i>Betekenisrelaties:</i> categorie en exemplaar (hyperoniem- hyponiem) Voorbeelden <i>Betekenisrelaties: categorie en exemplaar:</i> - Een <i>appel</i> (exemplaar) is een stuk <i>fruit</i> (categorie). - Het kleurpotlood (exemplaar) is tekengerief (categorie).												
KO 1.4.1			NL.493		Herkennen betekenisrelaties tussen woorden. MIA <i>Betekenisrelaties:</i> context: beroep-handeling, gebeurtenis-plaats, tijd-gebeurtenis Voorbeelden <i>Betekenisrelaties – context:</i> - De kok doet zijn <i>schort</i> aan en neemt een <i>koekenpan</i>. (beroep-handeling) - Zwemmen – het zwembad (gebeurtenis-plaats) - De ochtend – opstaan (tijd-gebeurtenis)												
L4 1.4.2			NL.494		Begrijpen betekenisrelaties tussen woorden. MIA <i>Betekenisrelaties:</i> verwijswoorden: zij, hij, het, die, deze, dit, dat Voorbeelden <i>Verwijswoorden:</i>												

K1.4.1, K 1.4.3, L4 1.4.2			NL.503		Reflecteren in luister- en leessituaties op verbanden tussen woorden en hun betekenis.														
Abstractiegraad van woorden																			
L6 1.4.3			NL.504		Herkennen concrete en abstracte woorden in een gelezen tekst. MIA <i>Concrete en abstracte woorden:</i> hoe meer abstracte woorden gebruikt worden in een tekst, hoe complexer de tekst is Voorbeelden <i>Concrete woorden:</i> voetballer, appel, lopen, wakker, rood, lauw <i>Abstracte woorden:</i> verandering, democratie, analyseren, evalueren														
L6 1.4.3			NL.505		Reflecteren over de abstractiegraad van woorden.														
Figuurlijk taalgebruik																			
L4 1.4.3			NL.506		Herkennen in lees- en luistersituaties de figuurlijke betekenis van woorden en woordgroepen. MIA <i>Figuurlijke betekenis:</i> uitdrukkingen Voorbeelden <i>figuurlijke betekenis van woorden en woordgroepen:</i> - Het hoofdpersonage in het luisterverhaal wordt 'een brave Hendrik' genoemd. De meester legt uit dat dit een uitdrukking is voor een gehoorzaam iemand die zich netjes aan de regels houdt. - De juf leest een verhaal voor waarin wordt verteld dat een personage 'met hart en ziel' haar werk deed. Ze legt uit dat dit een gezegde is en dat het betekent dat het personage haar werk heel graag doet. - De juf leest een verhaal voor over 'een buitenbeetje'. Ze legt uit dat het een uitdrukking is voor iemand die een beetje anders dan anderen is. - In de tekst lezen de kinderen dat prinses Elisabeth 'blauw bloed' heeft. De leerkracht legt uit dat prinses Elisabeth haar bloed niet blauw van kleur is, maar dat het een gezegde is dat betekent dat zij van adel is en dus geboren is in een voorname familie.														
L4 1.4.3 L6 1.4.3	NL.621 NL.627		NL.507		Begrijpen in lees- en luistersituaties de letterlijke en figuurlijke betekenis van woorden en woordgroepen.														

	MIA <i>Figuurlijke betekenis:</i> uitdrukkingen Te hanteren begrippen letterlijk, figuurlijk, de uitdrukking Voorbeelden <i>Figuurlijke betekenis:</i> • In het beluisterde nieuwsbericht horen de kinderen een geïnterviewd persoon zeggen: ‘Genoeg is genoeg!’. Ze denken samen na over de betekenis van deze uitdrukking en komen tot de conclusie dat het betekent dat die persoon het beu is. • De kinderen beluisteren een interview met een bekend persoon. Als antwoord op een vraag van de interviewer antwoordt de persoon: ‘Dat is de hamvraag.’ De leerkracht verduidelijkt dat de ‘hamvraag’ de vraag is waar het allemaal om draait. • In een aflevering van het jeugdjournaal zegt de sportjournalist dat de atleet ‘de handdoek in de ring gooit’. De meester legt uit dat dit spreekwoord betekent dat de atleet het opgeeft en niet verder deelneemt aan de wedstrijd. • In de tekst lezen de kinderen dat het hoofdpersonage ‘groen’ is. De leerkracht legt uit dat ‘groen’ meerdere betekenissen kan hebben. Groen is letterlijk een kleur. Maar het kan figuurlijk als betekenis jong of milieubewust hebben. • Loes leest in haar boek dat men ‘een tandje moet bijsteken’. Ze zoekt de betekenis hiervan op en stelt vast dat het zowel een letterlijke als een figuurlijke betekenis kan hebben: ○ Letterlijk: ‘een tandje bijsteken’ ○ Figuurlijk: ‘zich extra inspannen’ • Aan het einde van het verhaal leest Timon: ‘na regen komt zonneschijn’. Hij zoekt het spreekwoord op in het online spreekwoordenboek en komt te weten dat het betekent dat na alle tegenslag alles weer goed komt.	
NL.508	Reflecteren over de figuurlijke betekenis van woorden en woordgroepen. MIA <i>Reflecteren:</i> • met elkaar • in verschillende lees- en luistercontexten	
Woordvorming		
NL.509	Herkennen samenstellingen. Te hanteren begrip de samenstelling	

		Voorbeelden <i>Samenstellingen:</i> • /korfbal/ bestaat uit /korf+/bal/ • /zaalvoetbal/ bestaat uit /zaal+/voet+/bal/		
NL.510		Benoemen het grondwoord in afleidingen. Te hanteren begrippen de afleiding, het grondwoord Voorbeelden <i>Afleidingen:</i> • Bij /onschuldig/ is /schuldig/ het grondwoord • Bij /dagelijks/ is /dag/ het grondwoord		
NL.511		Benoemen de structuur bij afleidingen. Te hanteren begrippen het voorvoegsel, het achtervoegsel		
NL.512		Begrijpen in lees- en schrijfsituaties vormelijke kenmerken van verbuigingen. MIA <i>Vormelijke kenmerken van verbuigingen:</i> • bij bijvoeglijke naamwoorden • bij trappen van vergelijking Te hanteren begrippen de verbuiging, het bijvoeglijk naamwoord Voorbeelden <i>Vormelijke kenmerken van verbuigingen:</i> • Een spannend boek, het spannende boek • Spannend, spannender, spannendst		
NL.513		Zetten hun kennis van woorden genuanceerd en gepast in.		
NL.514		Zetten woorden genuanceerd en gepast in.		
		MIA <i>Genuanceerd en gepast:</i> met steeds hogere abstractiegraad en figuurlijk taalgebruik		
NL.515		Herkennen het getal van zelfstandige naamwoorden.		

13

De kleuters kunnen 1.4.5 basiselementen van het taalsysteem toepassen in taal(spell): klanken, klankgroepen, rijm, letter- en cijfersymbolen, klanktekenkoppeling, woorden.	1.4.8 spelling: - klanktekenkoppeling, letters, alfabetisch principe; - interpunctietekens: punt, vraagteken, uitroepetekens, komma, dubbele punt, spatie. 1.4.9 woorden: - woordvorming: enkelvoud, meervoud en verbuiging, vervoeging, samenstelling, afleiding; - woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, lidwoord, telwoord, voorzetsel, voegwoord, werkwoord; - werkwoordstijden: tegenwoordige tijd, verleden tijd. 1.4.10 zinnen en zinsdelen: - zin, onderwerp, persoonsvorm, zinsdeel, gezegde; - soorten zinnen: mededelende zin, vragende zin, uitroepende zin. De leerlingen kunnen 1.4.11 inzichten in het taalsysteem toepassen en erover reflecteren.	- interpunctietekens: dubbele aanhalingstekens, haakjes; - woordtekens: trema, koppelteken, apostrof, accent, soorten afkortingen. 1.4.6. woorden: - woordsoorten: voornaamwoord; - werkwoordtijden: toekomstige tijd, voltooid deelwoord. 1.4.7 woorden: grondwoord, voorvoegsel, achtervoegsel, verkleinwoord, stam, uitgang, infinitief. 1.4.8 zinnen en zinsdelen: - meewerkend en lijdend voorwerp; - naamwoordelijk en werkwoordelijk gezegde; - soorten zinnen: enkelvoudige en samengestelde zinnen, ontkennende zin; - gebiedende wijs. De leerling kan 1.4.9 inzichten in het taalsysteem toepassen en erover reflecteren.
--	--	---

Taalsysteem (klanken, interpunctietekens en woordtekens, grammatica)

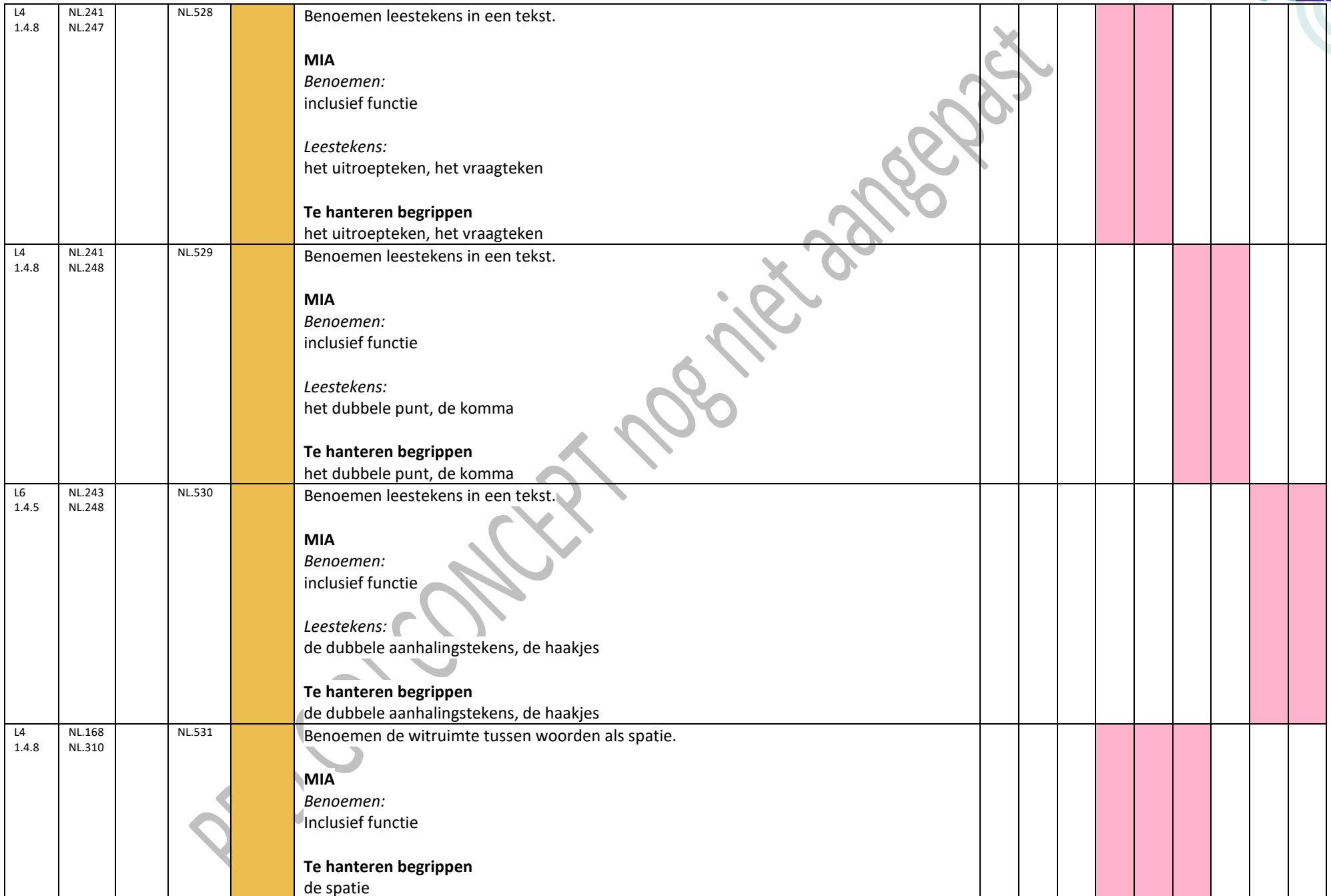
Klanken

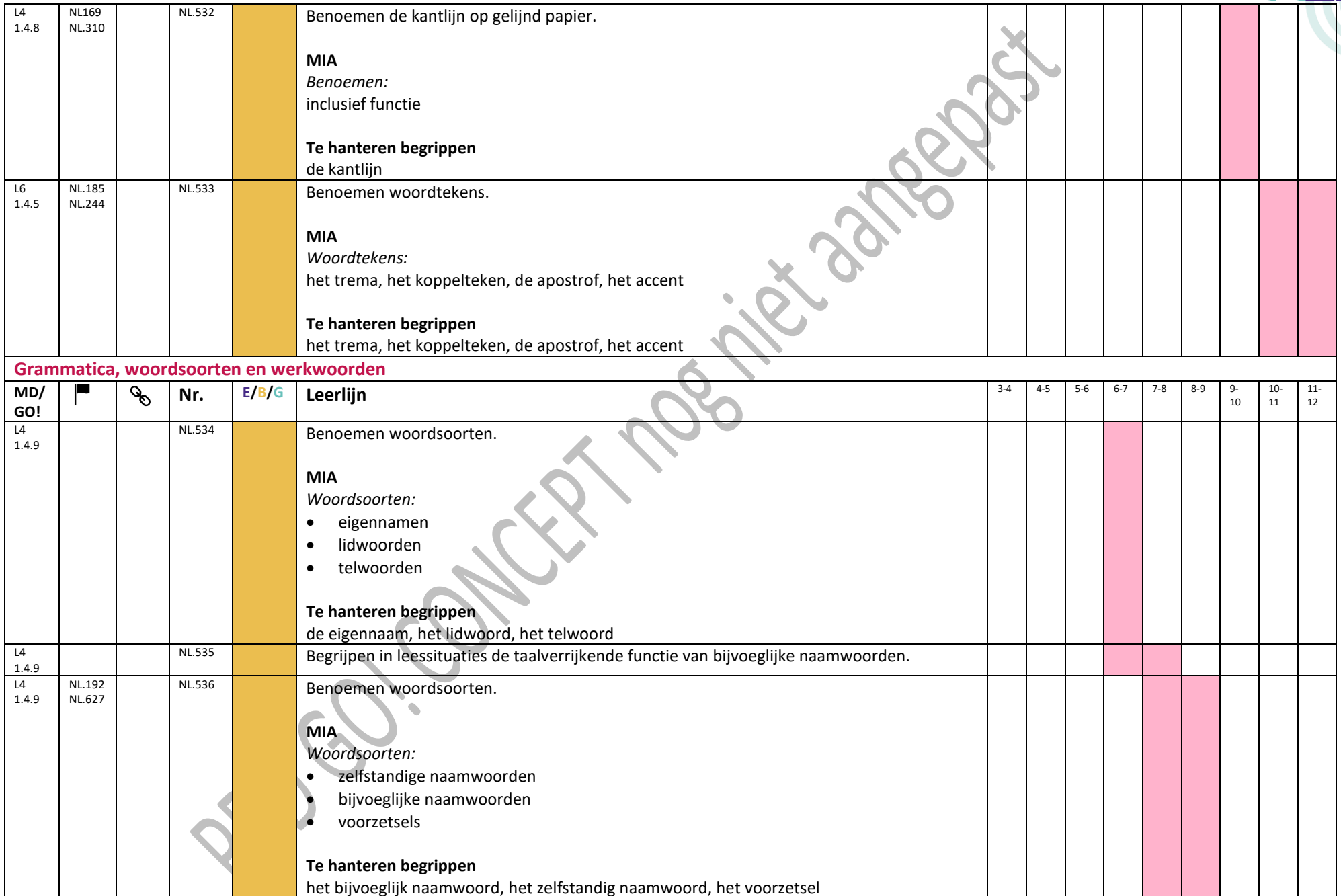
KO 1.4.4	NL.008		NL.520	Illustreren rijm in verschillende contexten. MIA <i>Rijm:</i> - begin- en eindrijm <i>In verschillende contexten:</i> - rijmpje, raadsel, liederen Te hanteren begrippen het rijm, rijmen									
KO 1.4.4	NL.012		NL.521	Illustreren de woordopbouw van klank tot woord. MIA <i>Woordopbouw:</i> de klank, de letter, de klankgroep, het woord, het woorddeel Te hanteren begrippen									

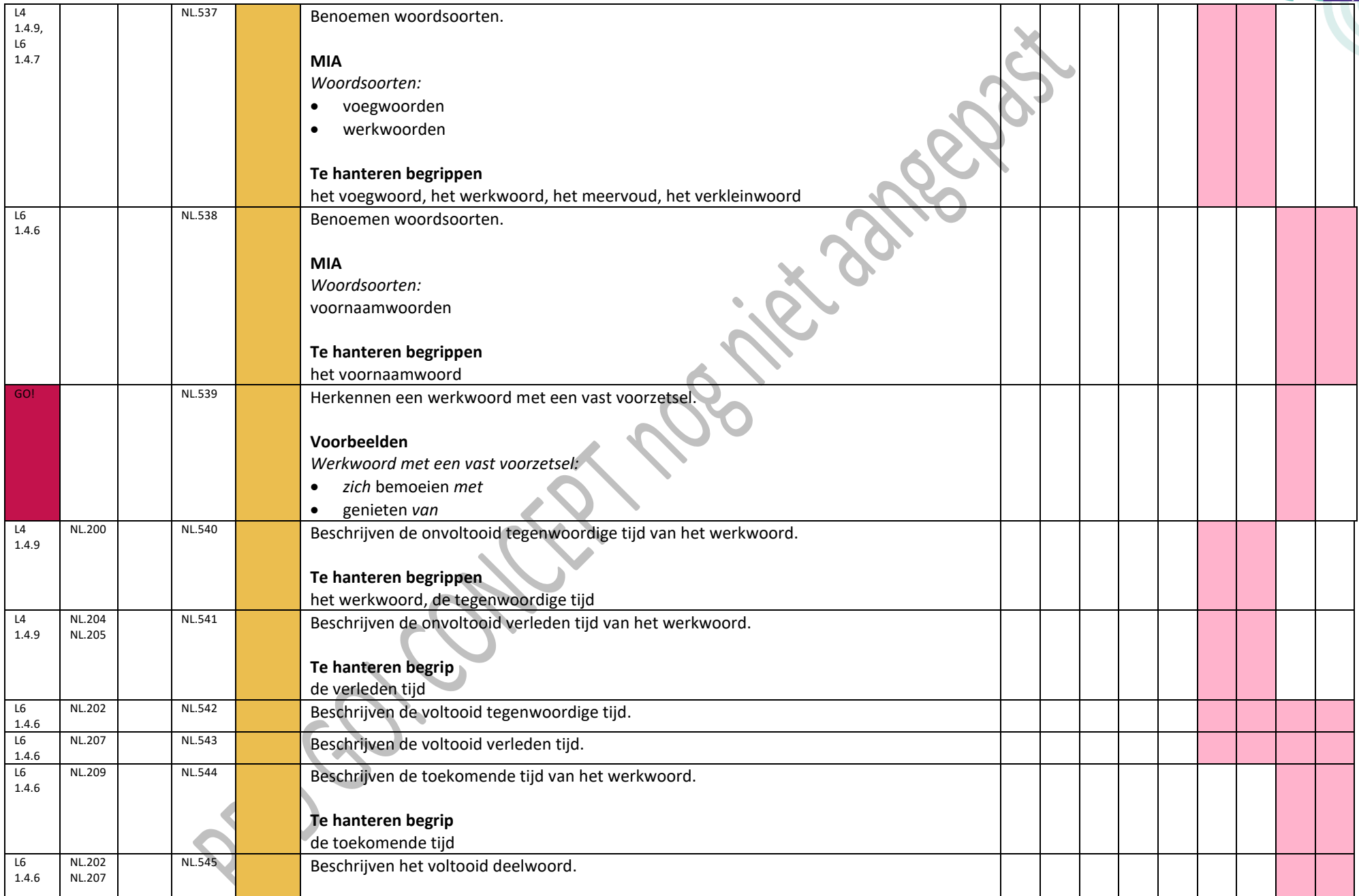
					de klank, de letter, de klankgroep, het woord, het woorddeel														
L4 1.4.7	NL.362 NL.363		NL.522		Illustreren de uitspraak van klanken in het Standaardnederlands. MIA <i>Klanken:</i> korte klanken, lange klanken, tweetekensklanken en medeklinkers														
KO. 1.4.5	NL.010		L.523		Passen basiselementen van taalsysteem toe in spelsituaties. MIA <i>Basiselementen van taalsysteem:</i> klanken, klankgroepen, rijm, letter- en cijfersymbolen, klanktekenkoppeling, woorden														
L4 1.4.11, L6 1.4.9			NL.524		Reflecteren op het taalsysteem in verschillende contexten.														

Interpunctie- en woordtekens

MD/ GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
L4 1.4.8 L4 1.2.5			NL.525		Herkennen interpunctietekens in een gelezen tekst. MIA <i>Interpunctietekens:</i> - de kleine letter - de hoofdletter - het punt									
L4 1.4.8 L4 1.2.5	NL.038		NL.526		Benoemen hoofdletters in een gelezen tekst. Te hanteren begrippen de kleine letter, de hoofdletter									
L4 1.4.8	NL.241 NL.246		NL.527		Benoemen leestekens in een tekst. MIA <i>Benoemen:</i> inclusief functie <i>Leestekens:</i> het punt Te hanteren begrippen het leesteken, het punt									

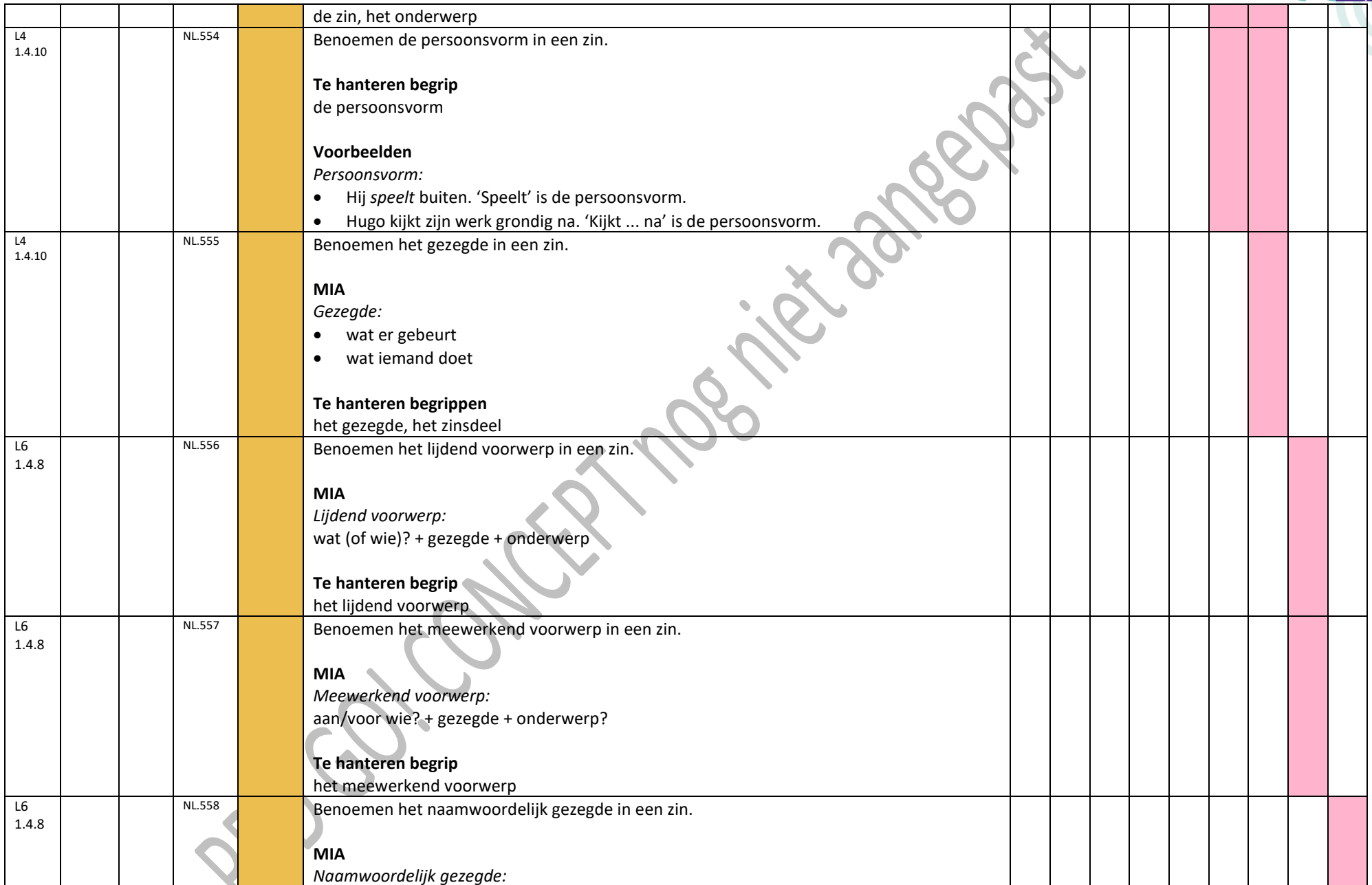

					Te hanteren begrip het voltooid deelwoord												
L6 1.4.7, L6 1.4.6	NL.200 NL.201 NL.202 NL.203 NL.204 NL.205 NL.206 NL.207 NL.208		NL.546		Beschrijven de vorming van werkwoorden. MIA <i>Vorming van werkwoorden:</i> - de tegenwoordige tijd - de verleden tijd Te hanteren begrippen de stam, de uitgang, de infinitief												
L6 1.4.8	NL.210		NL.547		Beschrijven de vorming van werkwoorden. MIA <i>Vorming van werkwoorden:</i> - de toekomstige tijd - de gebiedende wijs												
L4 1.4.9 L6 1.4.6			NL.548		Analyseren woorden. MIA <i>Woorden:</i> - woordsoorten - werkwoorden												
Grammatica, zinnen en zinsdelen																	
MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12			
L4 1.4.10	NL.249 NL.290 NL.384		NL.549		Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen. MIA <i>Zinnen:</i> - de mededelende zin, de vragende zin <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin Te hanteren begrippen de zin, de mededelende zin												
L4 1.4.10	NL.250 NL.290 NL.291		NL.550		Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen.												

		MIA <i>Zinnen:</i> - de mededelende zin, de vragende zin, de uitroepende zin <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin Te hanteren begrippen de mededelende zin, de vragende zin, de uitroepende zin		
IL.551		Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen. MIA <i>Zinnen:</i> - Soorten zinnen: ontkennende zin <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin Te hanteren begrip de ontkennende zin		
IL.552		Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen. MIA <i>Zinnen:</i> - Soorten zinnen: gebiedende wijs <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin Te hanteren begrip de gebiedende wijs		
IL.553		Benoemen het onderwerp in een zin. MIA <i>Onderwerp:</i> Wie (of wat) doet iets?		

22

					1.4.15 dat taal wordt beïnvloed door verschillende factoren: leeftijd en beroep van de gebruiker. 1.4.16 dat taal evolueert doorheen de tijd. De leerlingen kunnen 1.4.17 basisverschillen tussen formele en informele taal verwoorden.	1.4.13 dat informatiebronnen veranderen doorheen de tijd: orale vertelcultuur, schrift, boekdrukkunst, radio, televisie, digitale media. 1.4.14 dat het Nederlands tot een taalfamilie behoort. 1.4.15 dat er vreemde talen zijn waarin dezelfde of andere schrifttekens worden gebruikt dan in het Nederlands.									
Taalgebruik en taalwetenschap															
MD /GO !			Nr.	E/B/G	Leerlijn	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12	
K 1.4.6	NL.368 NL.420 NL.446		NL.561		Begrijpen verbale en non-verbale elementen van taal. Voorbeelden <i>Non-verbale communicatie:</i> - mimiek - lichaamstaal - intonatie										
L4 1.4.1 3	NL.369 NL.421		NL.562		Beschrijven elementen van non-verbale communicatie. MIA <i>Non-verbale communicatie:</i> - mimiek - lichaamstaal - intonatie										
KO 1.4.6 L4 1.4.1 3			NL.563		Reflecteren over non-verbaal taalgebruik.										
K 1.4.7			NL.564		Herkennen dat er verschillende talen en taalvariëteiten zijn.										
K 1.4.7			NL.565		Interpreteren verschillen bij de uitspraak van gelijkende klanken in verschillende talen en taalvariëteiten. Voorbeelden <i>Klanken in andere taalvariëteiten en talen:</i> - Spaanse rollende [r], Franse huig-[r] en de Nederlandse tongpunt-[r] - de zachte [g] in Vlaanderen en de harde [g] in Nederland										

		Herkennen taalvariëteiten: • dialect • Standaardnederlands Te hanteren begrippen het dialect, het Standaardnederlands			
NL.567		Herkennen taalvariëteiten. MIA <i>Taalvariëteiten:</i> • tussentaal • vreemde taal Te hanteren begrippen de tussentaal, de vreemde taal			
NL.568		Vergelijken het uitspreken van letters bij verschillende talen en taalvariëteiten. Te hanteren begrippen het dialect, de tussentaal, het Standaardnederlands, de vreemde taal Voorbeelden <i>Uitspreken van letters bij verschillende talen en taalvariëteiten:</i> • Hoewel [oe]-klank in meerdere talen wordt gebruikt, wordt die niet altijd met dezelfde lettertekens geschreven. Zo worden volgende letters of lettercombinaties in vreemde talen soms als [oe] uitgesproken: /oo/ in het Engels (bv. 'room' – kamer), /ou/ in het Portugees (bv. 'pouco' – een beetje) en /u/ in het Italiaans (bv. 'duro' - moeilijk.) • In sommige vreemde talen is er geen verschil in uitspraak tussen 'p' en 'b'.			
NL.569		Gebruiken hun kennis van talen en taalvariëteiten. MIA <i>Gebruiken:</i> om vlotter te lezen in het Standaardnederlands Voorbeelden			

